

ACC. N:R M. 14336: 1-11.

Landskap: Västergötland Upptecknare: Axel Johansson, Åhaga, Hid
Härad: Kinds Berättare: olika personer; se uppt.blandens
Socken: Ö. Frölunda Berättarens yrke: baksida!
Uppteckningsår: 1957 Född år i

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Danskt och svenskt. s. 1-11.

LUF 84

Skriv endast på denna sida.

ACC. N:R M. 14336:1

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

DANSKT OCH SVENSKT. L.U.F. 84.

*anf 84
1.*

Under den senare delen af 1800 talet, förekom det ganska mycket att folk från denna orten reste till Danmark. Vad jag i detta fall har lyckats att få reda på, är att de flesta, som reste dit var att för en kortare tid söka arbete. Det verkar som de flesta av dessa också endast hade arbetat med jordbruksarbete. Många som jag talat med viste blott att det var vanligt att folk reste dit, de viste ej vad de gjort. Att någon rest dit, som försäljare, har jag ej hört omtalas. Ej heller någon, som rest för att få praktik inom jordbruk eller andra näringsgrenar. Vid mina undersökningar har jag också hört omtalas personer, som rest, för att undkomma vissa obehagligheter här hemma. Dessa obehagligheter var av många och skilda slag. I regel var det förbrytelser av olika slag, som de ville sticka undan för. I ett par fall har jag fått upplysningar om personer, som varit öfver till Danmark under 1800 talet och arbetat i jordbruksarbete. Dessa upplysningar täcker dock icke, att jag nöjaktigt kan besvara vad, som efterfrågas i frågoformuläret. Många av frågorna får jag också låta bli obesvarade, beroende av att denna ort ligger så långt in i landet, jag förstår att dessa frågor mer gäller, Skåne och Halland.

ACC. N:R M. 14336:2.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Berättare Per Johansson omtalar att till hans barndomshem, Storegården här i Frölunda hörde ett torpställe vid namn Johanslund. Torparen vars namn var Magnus Olsson, hade i två somrar varit över till Dan mark och arbetat med jordbruksarbete. Denna Magnus Olsson dog 1903, Per Johansson är född 1882, han var alltså 21 år vid Magnus Olssons död. Berättaren omtalar att Magnus Olsson under deras gemensamma dagsverken å hans fars gård, hade talat mycket om denna sin danmarksvistelse. Första gången han reste var under nödåret 1868 då var det 28 st, från orten här, som reste, såväl män, som kvinnor. Berättaren kände till namnet på ett par stycken till i detta sällskap, men jag har ej lyckats att få några närmare upplysningar om dessa eller om orsaken till att de reste. Men troligen var orsaken densamma, som Anders Olssons, Nödläget här i Svergie vid denna tid. Magnus Olsson hade också för berättaren omtalat, denna sin första överresa till Danmark. Jag tror att denna berättelse är värd att förvara till eftervärlden, varför jag tar mig friheten till att uppteckna densamma.

2.

ACC. N:R M. 14336:3.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

3.

Som jag förut nämnt, var det 28 st, som härifrån orten reste till Danmark, när Magnus Olsson reste första gången. Båtresan företogs från Halmstad, hur resan härifrån och till Halmstad hade företagits mindes berättaren ingenting om, men trodde med säkerhet att de gått den nära 9 mil långa vägen. Överresan företogs i en vanlig lastbåt. Det blev storm och grov sjö, varför passagerarna stuvades ner i ett av lastrummen. När de kom fram till Danmark, kom kaptenen och frågade hur det stod till. Detta var givetvis ej så bra, de hade mest rullat om varandra hela överresan. Kapten sade då, att jag trodde att det skulle varigt ännu sämre med er, för jag har aldrig seglat i värre väder än denna resan, och hade icke mycke tro på att vi lyckligt skulle komma fram. Ingen av passagerarna från orten här, hade företagit någon båtresa till havs förut, och en av dem svarade kaptenen. Jasså vi trodde att det alltid var så här.

Olikheten i arbetsförhållande i Danmark och Sverige vid denna tid var i huvudsak den, att det fans bättre arbetstillgång, bättre betalt och bättre med mat. Vad som beträffar ledighet, var det nog ej så mycke bättre där än här.

ACC. N:R M. 14336:4

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Om danskarna vid denna tid hade nått längre än vi i yrkesskicklighet och andra tekniska framsteg, kan jag icke besvara något om.

Magnus Olsson hade bland annat, för Per Johansson berättat, att sista året han var där, det var 1870, tog han ett liorv med sig härifrån.

Han tyckte att de svenska liorven, som begagnades här i orten med två knaggar (handtag), var bättre än de danska, med ett sådant, och ett armstöd. Vad som angår förbindelse, mellan svenska och danska fiskare, likaså kustfart mellan Sverige och Danmark, får jag lämna obesvarat.

Orten här ligger nämligen ~~XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX~~ rätt långt in i landet, en 7-8 mil från närmaste kust. Om det i allmänhet var till bestämda orter i Danmark, som folk härifrån reste, vet jag ej, men Magnus Olsson brukade att resa till Aulborg.

Något om giftemål mellan danskar och svenskar från denna tid, kan jag ej berätta något om. Men jag har hört berättas om svenskar, som rest och stannat. Om det har varit giftermål eller annat, som förorsakat detta, vet jag ej. Jag minns ifrån min barndom att man hörde äldre personer berätta, om den och den, som gjort så och så, och han reste sedan till Danmark eller Amerika, och sedan hördes det aldrig från honom.

ACC. NR. M. 14336:5.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

5,

Danskar, som bosatt sig här i orten känner jag ej till mer än ett sådant fall. Dessa köpte en gård, som heter Hyndarp i Mårdaklev, en grannsocken här till Ö. Frölunda. Han hade först varigt gårdsförvaltare i Danmark, sedan på en gård i Halmstadstrakten. Gården Hyndarp köpte han 1885-90 och hade den till 1915, då berättarens far och farbröder köpte den. Han hade ej gift sig i Sverige. Han flyttade tillbaka till Danmark 1918-19, men levde blott två år sedan han flyttat. Han lär till många delar ha varit en orgienell man, med en väldig uppfinningsrikedom, på ett flertal områden. Som barn mins jag att jag mycket hörde honom omtalas, han gick alltid under benämningen dansken i Hyndarp. Berättaren omtalar att han försökte med uppfinningar av många och skilda slag. Ja det hör väl ej till frågorna att berättas om detta, men jag tar mig friheten att nämna ett par. Han konstruerade en spånhyvel, på vilken han hyvlade takspån, som före hyvlingen skulle uppvärmas. Takspånen var också olik annan sådan den var nämligen tjockare i den ena ändan och tunnare i den andra. Denna takspån sålde han till gårdar i Halland, och åtog sig också täckningen av taken. Men han var en dålig ekonom säger berättaren

ACC. N:R M. 14336:6.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

6.

och han gjorde stora förluster på affären. Han gjorde också en framdrivningskonstruktion till båtar,altså till mindre båtar,roddbåtar. Denna konstruktion var väl närmast en efterapning av de gamla hjulångarna. Det var runda skovelhjul,som var placerade på båtens utsida. Skovelhjulen drevs runt,med en i båten placerad trampanordning. Hurvida denna konstruktion var bättre och lättare att framdriva en båt med,än ett par åror,glömde jag att fråga berättaren om. Enligt berättaren var han en mycket mångkunnig man,han var även musikalisk. Berättaren hade av honom lärt sig att spela fiol. Som jag förut nämnt känner jag ej till,att några danskar har bosatt sig här i orten,mer än det nu nämnda fallet. Jag känner till ett par svenskar,~~XXXXXX~~ från orten här,som bosatt sig i Danmark.Men det var nog på 1920 talet,som de reste,och är väl utan intresse i detta sammanhang.

ACC. N:R M. 14336:2

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Några nämnvärda besök av danskar, försäljare och dylikt har inte förekommit här i orten, ej heller några benämningar, som skulle syfta på att en person skulle ha dansk härkomst, eller vistats i Danmark. De fåtal förbindelser, som förekommit mellan danskar och folket på denna ort, torde icke ha resulterat i nya sedvänjor och levnadsvanor. Vad som berör nya redskap, husgeråd och helst nya arbetsmetoder i jordbruk, tror jag ej har tillförts orten här från Danmark. Detta torde med säkerhet, åtminstone vad, som berör jordbruk ha kommit ifrån Skåne. Hurvida Skåne fått dessa nya ideer från från Danmark, har jag ingen kännedom om. I slutet av 1800 talet, ja ända från 60-70 talet ägde Mölneby bolag, de flesta och de största gårdarna här i Frölunda. Förvaltare och rättare, som var på dessa gårdar, var för det mesta skåningar. På jordbruksdriftens område var Mölneby föregångare här på orten. Det är av denna orsak, som jag har fått den uppfattningen att de nya arbets och driftsmetoderna ~~K&F~~ på jordbrukets område, har kommit till denna orten från Skåne, och till en viss del från Halland.

ACC. N:R M. 14336:8.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Några föreningar, vare sig ekonomiska eller andra, torde icke ha tillkommit här på orten efter förebild från Danmark. Jag har ej heller hört omtalas, att någon sådan sammanslutning bildats, av därifrån inflyttade personer. Samma är förhållandet med fästseder och bullar vid fastlagstiden och även de i frågoformuläret nämnda redskapen Hälsingsörsmössor har heller aldrig talats på denna orten. Det enda i så fall skulle vara träskor. Lanthandlarna här saluförde träskor, som dock här kallades för skåneträskor. Det är ju möjligt att dessa träskor var detsamma, eller åtminstone av samma modell, som från Danmark. Sedant gammalt har väl Skåne haft och har en del, som är ganska likt danskt. Dessa träskor om de nu var skånska eller danska hade ingen nämnvärd åtgång här på orten. Det var i nödfall, som dessa köptes. De var tyngre och klumpigare och mindre välgjorda än vad ortens träskomakare gjorde desamma. Dessa träskor fanns här i slutet av 1800 och början av 1900 talet. Några regelbundna inköp av varor från Danmark, har aldrig förekommit från orten här. Korgar har aldrig tillverkats i någon större skala här i orten, åtminstone ej här i Ö.Frölunda. Jag skulle tro att södra Småland, haft sådan försäljning på Danmark.

ACC. N:R M. 14336:9.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

9.

Hur svenskarna behandlades i Danmark, om man ser det mera i sin helhet kan jag ej yttra mig om. Magnus Olsson hade dock fått en ganska bra behandling. Detta kunde givetvis vara ganska individuellt. Behandlingen av arbetare, var väl i äldre tider mycke olika. Det fanns husbondfolk, som var ganska humana mot sina tjänare, och ävna de, som inte hade minsta känsla för hur de behandlade de samma. Men det är mycke troligt att behandlingen i sin helhet var bättre i Danmark än i Sverige vid denna tid. Förhållandet var väl troligen så att de danska arbetsgivarna var i behov av arbetare och för att få detta följaktligen måste behandla dem någorlunda humant. Här i Sverige var i äldre tid förhållandet tvärt om, det fanns nästan alltid överflöd av arbetskraft. Några särskilda historier härom har jag ej hört omtalas mer, än vad Magnus Olsson hade berättat för Per Johansson. Denna Magnus Olsson var mycke stor och stark, han arbetade på en gård, och när skördearbetet skulle börja, blev han befald att gå först. Han ville inte göra detta, men blev då av husbonden befald att göra det, han högg då så fort, att han efter några skåror, nästan hann upp de andra, då blev han av husbonde till sagd att ej gå så fort, för det gick för illa åt de andra, som ej orka med.

ACC. N:R M. 14336:10.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

10.

Berättaren Sven Petterssos fader hade i sin ungdom varit i Danmark som jordbruksarbetare. Hans namn var August Pettersson, han var född 1865 och reste till Danmark 1890 och fortsatte sedan därifrån och till Amerika. När jag frågade berättaren om hans fader mycke hade ~~ta-~~ talat om sin danmarksvistelse, sade han att detta hade han givetvis gjort, men ej så värst mycke, och att han då var så ung att han ej så noga hade fattat, vad han berättade. Han sade sig dock minnas att han tyckte att det var bättre att arbeta i Danmark denna tid än i Sverige. Det var därför han hade rest dit, för att det var bättre om arbete och bättre betalt. Som jag förut nämnt fortsatte han sedan till Amerika, men kom åter hit till Sverige om några år, om det var bättre, fann han väl ändå, inte vad han sökte. Den allmänna uppfattningen om Danmark och danska produkter i äldre tid, har inte mycke varit tal om här i orten. De som var över för tillfälliga arbeten från denna orten, har som det framgår av mina uppteckningar, tyckt ganska bra om Danmark.

ACC. N:R M. 14336://.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

//.

Av berättaren Per Johansson har jag också fått upplysning om att danskarna brukade att försälja hästar här i orten. Detta är så länge sedan, som 1836-40. Det är Per Johanssons mormor, som berättat detta. Hon bodde då på en gård här i frölundaby, som heter Stommen. På denna gård brukade de danska hästförsäljarna, att ha nattlogi. Dessa försäljare förde hästarna landsvägen från Halmstad. De brukade i regel att försälja hästarna i Ulrixehamstrakten. Ö. Frölund är halva vägen mellan Halmstad och Ulrixehamn, därför var det lagom att ha nattlogi här. Dessa hästförsäljare brukade i regel att vara en 4-5 stycken och hade en 28-30st, hästar med sig. Någon mera ingående redogörelse för dessa hästaffärer kan jag inte uppteckna. Jag frågade berättaren om han mindes, om hans mormor berättat vad det var för hästslag, om det var tyngre arbetshästar, eller lättare vagnhästar och ridhästar. Han sade sig då vilja minnas att det ~~KXXX~~ var lättare hästar. Jag tror också att så var fallet. Denna tid ägdes nästan alla gårdar runt sjön Åsunden, av grevar och baroner, och de hade alltid många, såväl vangs, som ridhästar. Det är om dessa grevar och baroner, som författarinnan Birgit T. H. Sparre skrivit sin romanserie. Gårdarna runt sjön. Glimringe. Lindöarvet. med flera.